

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
הפקולטה למדעי הרוח והחברה
המחלקה לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה

ד"ר רוני מיקל-אריאלי

קורס ב.א. סמסטר ב', יום ב' שעות 14:00-16:00

2023-2024

שם הקורס: לעולם לא עוד? זיכרון השואה בפוליטיקה ובחברה בעידן הגלובלי

הקורס – תיאור ומטרות

הקורס יעסוק בסוגיות חברתיות, אתיות, פוליטיות ותרבותיות נבחרות בזכר השואה והנצחתה, הנובעות מתהליכי הגלובליזציה של זיכרון השואה מסוף המלחמה הקרה ועד ימינו. במסגרת הקורס נתעמק במושגי היסוד הטעונים – זיכרון קוסמופוליטי, רצח עם, ייחודיות השואה, זיכרון רב-כיווני מול מתחרה. באמצעות מושגים אלה נבחן סוגיות של דיפלומטיה של זיכרון תוך התמקדות במקום שתופס זיכרון השואה במדיניות החוץ הישראלית הן במסגרת היחסים עם פולין (חוק השואה), הנצחה וזיכרון ככלים להתמודדות עם עבר טראומטי (בגרמניה לאחר השואה ובדרום אפריקה לאחר האפרטהייד), שימוש אנלוגי בשואה במסגרת מאבקים אנטי קולוניאליים, תמורות ואתגרים בזיכרון השואה בעידן הדיגיטלי, וסוגיות של הכחשה, השתקה, השכחה והדחקה של זיכרונות השואה בהקשרים שונים (שואת יהודי ברית המועצות, שואת יהודי צפון אפריקה ועוד).

מיומנויות שיירכשו במהלך הקורס

במהלך הקורס ילמדו הסטודנטים/יות על אודות זיכרון השואה והתפתחותו בעידן שלאחר המלחמה הקרה, תוך התמקדות בסוגיות מרכזיות הכרוכות בהפיכתו של זיכרון שואה לחלק מרכזי מהזיכרון הקולקטיבי הגלובלי. באמצעות חקירה השוואתית, יעמדו הסטודנטים על הדמיון והשוני בהתפתחותו של זיכרון השואה בהקשרים שונים, והשפעתו על מאבקים להנחלת זיכרון אירועים אחרים, זאת במטרה להגיע להבנה עמוקה ומורכבת של תהליכים אלה והפוליטיקה שמאחוריהם.

חובות הקורס

בקורס נחוצה השתתפות פעילה של הסטודנטים/ות, קריאה שוטפת של החומר ונוכחות בשיעורים.

- מבחן בית (90%)
- נוכחות והשתתפות (10%)
- אי מילוי אחד המרכיבים מהציון – יוביל לאי-זכאות לקבל ציון עובר בקורס.

תכנית הקורס:

1. **6/5/24 יום השואה בקמפוס**
2. **13/5/24 שואה ורצח עם: בין פרטיקולרי לאוניברסלי**

חובה:

גוטמן, ישראל. "ייחודה ואופייה האוניברסלי של השואה." בתוך *בעלטה וכמאבק*, 47-71. תל אביב: ספריית פועלים, 1995.

Daniel Levy and Natan Sznajder, "Memory Unbound: The Holocaust and the Formation of Cosmopolitan Memory," *European Journal of Social History* 5, no.1 (2002): 87-106.

רשות:

דן מיכמן, "פרשנויות פרטיקולריסטיות ואוניברסליסטיות של השואה וסוגיית הייחודיות: יחסים מורכבים", ילקוט מורשת 100, עמ' 213-242.

3. **20/5/24 רפאל למקין ואמנת האו"ם למניעה והענשה של פשעי רצח עם**

חובה:

Dan Stone. "Raphael Lemkin on the Holocaust," In: Dominik J. Schaller & Jurgen Zimmerer (Eds.) *The Origins of Genocide: Raphael Lemkin as a historian of mass violence*. (95-106). London & New York: Routledge.

רז סגל, "ג'נוסייד: אלימות המונית בעולם המודרני", זמנים 138, עמ' 4-15.

רשות:

Dirk Moses. (2010). "Raphael Lemkin, Culture, and the Concept of Genocide," in: Donald Bloxham and Dirk Moses (Eds.) *The Oxford Handbook of Genocide Studies*. (19-41). Oxford University Press.

יאיר אורון, ג'נוסייד, מחשבות על הבלתי נתפס, היבטים תיאורטיים בחקר רצח עם, האוניברסיטה הפתוחה, 2006, עמ' 40-21, 55-70.

4. **27/5/24 השואה: בין זיכרון מתחרה לזיכרון רב כיווני – זיכרון השואה במאבקו של אתמד קטרדה נגד האפרטהייד**

חובה:

Walter Benn Michaels, "Plots Against America: Neoliberalism and Antiracism", *American Literary History*, Summer 2006 pp. 288-302.

Michael Rothberg. (2009). "Introduction: Theorizing Multidirectional Memory in a Transnational Age," in: *Multidirectional Memory: Remembering the Holocaust in the Age of Decolonization*, (1-29). Stanford: Stanford University Press.

רשות:

Mikel-Arieli, R. (2019) Ahmed Kathrada in Post-War Europe: Holocaust Memory and Apartheid South Africa (1951-1952) *African Identities* 17(1) 1–17 doi:10.1080/14725843.2019.1607718

5. 3/6/24 הנצחת השואה בדרום אפריקה בתקופת המעבר מאפרטהייד לדמוקרטיה

חובה:

Tali Nates. “But, apartheid was also genocide ... What about our suffering?” Teaching the Holocaust in South Africa – opportunities and challenges,” *Intercultural Education* 21(S1): 2010, PP. 17-26.

רוני מיקל אריאלי. "לקרוא את יומנה של אנה פרנק ברופן-איילנד: אמפתיה, ניכוס והזדהות במאבק באפרטהייד", בתוך: אמפתיה בהיסטוריה, בחברה ובתרבות, ירושלים: הוצאת מאגנס.

רשות:

אלשך, יהונתן. "אפרטהייד כפשע נגד האנושות." *זמנים* 138 (2018): 116-131.

6. 10/6/24 השואה המושתקת - רדיפת היהודים במרחב הסובייטי

צפייה בסרט: שומרי הזיכרון – בעקבות השואה הלא ידועה בשטחי בריה"מ לשעבר.

<https://filmdiy.app/movie-discovery.com/movie/guardian-of-remembrance-he/1060>

חובה:

קירילי פפרמן. (2018). "חוקרים את רוסיה או את ברית-המועצות? חקר השואה ברוסיה בת-זמננו," *דפים לחקר השואה*, לא', עמ' 95-102.

Kucia, M. (2016). The Europeanization of Holocaust Memory and Eastern Europe. *East European Politics and Societies and Cultures*, 30(1), 97-119.

7. 17/6/24 זיכרון והנצחה ככלים להשגת צדק והתמודדות מקומית עם העבר בגרמניה

במהלך השיעור יוקרנו חלקים מהסרט הדוקומנטארי הישראלי-גרמני: Hitler's Children (2011)

חובה:

Galit Noga-Banai, “Places of Remembrance: A Via Dolorosa in Berlin’s Bavarian Quarter,” in: Renana Bartal and Hanna Virholt (eds.) *Between Jerusalem and Europe: Essays in Honour of Bianca Kuhnel* (Leiden and Boston: Brill, 2015), pp. 173-196

רשות:

Micheline van Riemsdijk. “Agents of memorialization: Gunter Demnig’s Stolpersteine and the individual (re-)creation of a Holocaust landscape in Berlin,” *Journal of Historical Geography* 43 (2014), pp. 138-147 .

8. 24/6/24 המזרחים והשואה

צפייה ב"זגורי אימפריה" פרק 1 עונה שנייה

http://www.xoox.co.il/clip/show_media.php?id&eq:2083

חובה:

חנה יבלונקה (2008). *הרחק מהמסילה: המזרחים והשואה*, באר שבע: אוניברסיטת בן גוריון. קטעים נבחרים.

Batya Shimony (2011) On "Holocaust Envy" in Mizrahi Literature, *Dapim: Studies on the Holocaust*, 25:1, 239-271, DOI: 10.1080/23256249.2011.10744411

9. 1/7/24 דיפלומטיה של זיכרון: חוק השואה הפולני

חובה:

Jan Garbowski. (2016). The Holocaust and Poland's "History Policy", *Israel Journal of Foreign Affairs*, 10(3): 481-486.

תגובת ההיסטוריונים של יד ושם להצהרה המשותפת של ממשלות פולין וישראל בנוגע לתיקון מיום 26 בינואר 2018 לחוק "המכון לזיכרון לאומי" של פולין. <https://www.yadvashem.org/he/research/historians-reaction.html>

10. 8/7/24 זיכרון השואה בעידן הדיגיטלי

Dimensions of Testimony <https://sfi.usc.edu/dit>

חובה:

Feldman, J., & Musih, N. (2022). Selfies in Auschwitz: Popular and contested representations in a digital generation. *Memory Studies*, 175069802211011.oi:10.1177/17506980221101111

Neta Alexander. Obsolescence, Forgotten: "Survivor Holograms", Virtual Reality, and the Future of Holocaust Commemoration," *Cinergie*, 2021 (19), p.57-68.

רשות:

Henig, L., & Ebbrecht-Hartmann, T. (2020). Witnessing Eva Stories: Media witnessing and self-inscription in social media memory. *New Media & Society*. 1-25.

11. 15/7/24 סיור וירטואלי באושוויץ-בירקנאו

12. 22/7/24 זיכרון הפליטות בשואה- המקרה של הגירוש למאוריציוס + הכנה לבחינת הבית

Mikel Arieli, R. "The Jewish Question in the British Colonial Imagination: The Case of the Deportation to Mauritius (1940–1945)," *Jewish Social Studies*, 27(3): 2023: 58-87.

רוברט פולפוט. (2020, 15 באוגוסט). "אבודים במאוריציוס", *זמן ישראל*.

<https://www.zman.co.il/137378/>

רשות:

Ronit Frenkel & Kirk B. Sides (2016) Exile in Mauritius: colonial violence and Indian Ocean archives, *Critical Arts*, 30:2, 282-294, DOI: [10.1080/02560046.2016.1187793](https://doi.org/10.1080/02560046.2016.1187793)